

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проекту Закону України «Про медіа»

1. Обґрунтування необхідності прийняття законопроекту

Чинне законодавство у сфері засобів масової інформації, прийняте у 1993-2006 роках, є застарілим й не відповідає сучасному рівню технологічного розвитку у сфері медіа.

Як наслідок:

1. Всупереч принципу технологічної нейтральності законодавством встановлено різні правові режими для одних й тих самих медіа, залежно від форми їх випуску (друкована, електронна, тощо).

2. Деякі форми існування медіа знаходяться поза правовим полем (не підпадають під дію вимог, заборон чи обмежень, які встановлені для таких самих медіа, що виходять в світ у іншій формі).

Так, наприклад, законодавством передбачається регулювання «класичного» ТБ (ефір, супутник, кабель) при повній відсутності регулювання відносно «нових» способів поширення ТБ (IPTV, OTT), відео на замовлення і платформ спільного доступу до інформації.

3. Законодавство містить цілу низку застарілих та неефективних процедурних норм, що стосуються реєстрації та/або ліцензування діяльності в сфері медіа, документообігу тощо, допускає правову невизначеність при здійсненні регуляторних та наглядових повноважень в сфері медіа.

4. Законодавство не передбачає дієвих механізмів захисту національного медіа-простору України та побудови інформаційного середовища здатного протистояти актуальним реаліям гібридної війни, загрозам інформаційної безпеки.

Окрім того, Україна має міжнародні зобов'язання щодо імплементації у національне законодавство норм Директиви Європейського парламенту та Ради 2010/13/ЄС про аудіовізуальні медіа послуги від 10 березня 2010 року зі змінами, внесеними Директивою (ЄС) 2018/1808 від 14 листопада 2018 року, тобто закріпити на рівні Закону оновлений комплекс правових норм у галузі аудіовізуальних медіа, який би відповідав європейським стандартам та сучасному рівню технологічного розвитку, спростив державне регулювання галузі, визначив ефективні та сучасні засади захисту прав споживачів на вільне отримання інформації, а також законні механізми визначення і обмеження шкідливого контенту.

2. Мета та завдання законопроекту

Метою законопроекту є створення єдиної, впорядкованої та взаємоузгодженої системи правових норм, спрямованих на регулювання правовідносин у сфері медіа, виконання Україною зобов'язань перед європейськими партнерами та імплементація норм європейського законодавства у національне законодавство України шляхом забезпечення реалізації права на свободу вираження поглядів, права на отримання різнобічної, достовірної та оперативної інформації, на забезпечення плюралізму думок і вільного поширення інформації, на захист національних інтересів України та прав користувачів медіа-сервісів, регулювання діяльності в сфері медіа відповідно до принципів прозорості, справедливості та неупередженості, стимулювання конкурентного середовища, рівноправності і незалежності медіа.

Прийняття законопроекту має створити необхідні сучасні європейські умови для задоволення інформаційних потреб громадян України, ефективного розвитку сфери надання аудіовізуальних медіа сервісів з використанням нових технологій.

Оптимальними шляхами реалізації цих завдань є:

- узгодження законодавчих вимог (положень) з **Європейською конвенцією про права людини** та практикою Європейського суду з прав людини, Європейською конвенцією про транскордонне телебачення, Директивою Європейського парламенту та Ради 2010/13/ЄС про аудіовізуальні медіа послуги від 10 березня 2010 року зі змінами, внесеними Директивою (ЄС) 2018/1808 від 14 листопада 2018 року, документами Комітету Міністрів та Парламентської Асамблеї Ради комунікацій, документами Комітету Міністрів та Парламентської Асамблеї Ради Європи, рекомендаціями Україні експертів Ради Європи;

- систематизація й оновлення положень законодавства з урахуванням технологічного розвитку та появи нових видів медіа;

- забезпечення чіткості та передбачуваності законодавчого регулювання, насамперед, у частині уніфікації вимог до різних медіа, обмежень діяльності у цій сфері (ліцензування, контроль (нагляд), санкції тощо);

- забезпечення гарантій незалежності медіа, а також прозорості, незалежності та справедливості діяльності державних органів у сфері медіа, зокрема, під час регулювання і нагляду (контролю), запобігання виникненню у них тотожних або дублюючих повноважень;

- законодавче закріплення та забезпечення дотримання на території України вимог і обмежень у сфері медіа з метою захисту національного медіа-простору України та побудови інформаційного середовища здатного протистояти актуальним реаліям гібридної війни, загрозам інформаційної безпеки;

- запровадження практики представлення інтересів держави України, фізичних та юридичних осіб, що діють в межах її юрисдикції, у відносинах з іноземними юридичними особами – власниками транснаціональних платформ спільного доступу до інформації, встановлення співрегуляторних та інших механізмів взаємодії.

3. Загальна характеристика та основні положення законопроекту

Законопроект спрямований на забезпечення реалізації права на свободу вираження поглядів, права на отримання різнобічної, достовірної та оперативної інформації, на забезпечення плюралізму думок і вільного поширення інформації, на захист національних інтересів України та прав користувачів медіа-сервісів, регулювання діяльності в сфері медіа відповідно до принципів прозорості, справедливості та неупередженості, стимулювання конкурентного середовища, рівноправності і незалежності медіа.

Закон регулює відносини, пов'язані з поширенням масової інформації, визначає правові засади діяльності в Україні суб'єктів у сфері медіа, а також засади державного управління, регулювання та нагляду (контролю) у цій сфері.

До сфери дії Закону не відноситься поширення масової інформації:

1) фізичними особами, які не діють як медіа (не є суб'єктами у сфері медіа);

2) фізичними особами – підприємцями або юридичними особами на власних веб-сайтах, якщо поширення масової інформації не є основним видом діяльності суб'єкта та поширювана ним масова інформація пов'язана з господарською діяльністю суб'єкта у сферах, відмінних від сфери дії Закону;

3) у вигляді кореспонденції, яка надсилається визначеному колу користувачів, зокрема, з використанням електронних комунікацій, за виключенням розповсюдження масової інформації;

4) у вигляді онлайн ігор в мережі Інтернет, крім випадків надання

доступу до програм через онлайн ігри у тому числі шляхом інтеграції аудіовізуальних медіа-сервісів в інтерфейс (середовище) онлайн ігор;

5) на веб-сайтах державних органів, органів місцевого самоврядування, за умови, що поширення такої інформації не є діяльністю, визначеною у Законі;

б) в інших випадках, визначених Законом.

Відносини, пов'язані з виробництвом, розповсюдженням (поширенням) та споживанням рекламної інформації, регулюються Законом України “Про рекламу”, крім здійснення Національною радою повноважень щодо нагляду та контролю щодо порядку поширення (розповсюдження) спонсорства та реклами суб'єктами у сфері медіа, як це визначено Законом.

Особливості діяльності суб'єктів у сфері медіа щодо передвиборної агітації та інформування у період проведення виборів та референдумів регулюються законодавством про вибори та референдуми.

Для цілей Закону суб'єктами у сфері медіа є:

- 1) суб'єкти у сфері аудіовізуальних медіа (лінійних та нелінійних);
- 2) суб'єкти у сфері друкованих медіа;
- 3) суб'єкти у сфері онлайн-медіа;
- 4) провайдери аудіовізуальних сервісів;
- 5) провайдери платформ спільного доступу до інформації;
- 6) постачальники електронних комунікаційних послуг для потреб мовлення з використанням радіочастотного ресурсу.

Законом визначаються загальні вимоги до суб'єктів у сфері медіа, в тому числі вимоги щодо прозорості структури власності та контролю, а також вимоги до кожного окремого виду суб'єктів у сфері медіа.

Окремий розділ Закону присвячено мовленню громад.

Вимоги до змісту інформації та організації надання медіа-сервісів визначаються розділом IV Закону, в якому, зокрема, закріплюються обов'язки суб'єктів у сфері медіа щодо організації надання медіа-сервісів, обмеження щодо змісту інформації, обов'язки суб'єктів у сфері медіа щодо вихідних даних, обсягів поширення національного та європейського продукту, мови поширення інформації, захисту неповнолітніх, права на відповідь і спростування, мовлення в дні трауру (скорботи, жалоби) та дні

пам'яті, поширення офіційних повідомлень про надзвичайні ситуації, доступу до інформації про події значного суспільного інтересу, поширення програм з платними інтерактивними конкурсами (іграми, вікторинами), обліку і зберігання програм та примірників друкованих медіа, захисту прав користувачів.

Ліцензуванню відповідно до законопроекту підлягає виключно мовлення з використанням радіочастотного ресурсу України та постачання електронних комунікаційних послуг для потреб мовлення з використанням радіочастотного ресурсу.

Законом визначаються умови та порядок організації конкурсу на отримання ліцензії, подачі документів на участь в конкурсі та визначення його учасників, призначення та проведення конкурсу, встановлення його результатів, порядок сплати ліцензійного збору та видачі ліцензії. Окрім цього законопроект містить норми щодо продовження строку дії ліцензії, внесення змін до Реєстру суб'єктів у сфері медіа щодо ліцензіатів та умов ліцензії, підстави та порядок анулювання ліцензії.

Обов'язковій реєстрації згідно з Законом підлягають суб'єкти, що здійснюють мовлення без використання радіочастотного ресурсу, суб'єкти у сфері друкованих медіа, провайдери аудіовізуальних сервісів, а також суб'єкти у сфері медіа, в тому числі й нерезиденти України, які надають користувачам на території України доступ до своїх медіа-сервісів на умовах, що передбачають оплату користувачами доступу чи користування такими медіа-сервісами. Суб'єкти у сфері онлайн-медіа та платформи спільного доступу до інформації самостійно приймають рішення про реєстрацію. Порядок реєстрації, підстави відмови в реєстрації та скасування реєстрації суб'єктів у сфері медіа визначаються Законом.

Іноземні лінійні медіа можуть поширюватись на території України провайдерами аудіовізуальних сервісів виключно після реєстрації таких медіа у порядку, який окремо визначається Законом.

Усі ліцензійні й реєстраційні процедури згідно з законопроектом відбуваються через електронний кабінет суб'єкта у сфері медіа, функціонування якого забезпечується Національною радою.

Законом визначається статус Національної ради (Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення) є незалежним, постійно діючим колегіальним державним органом, що діє на підставі Конституції

України, законів України і здійснює державне регулювання, нагляд і контроль у сфері медіа. Законопроект містить норми, що встановлюють склад Національної ради, вимоги до її членів, порядок їх відбору і призначення, повноваження членів Національної ради, повноваження Національної ради, принципи та порядок здійснення нею нагляду та контролю за дотриманням законодавства у сфері медіа.

Закон запроваджує нову форму регулювання - спільне регулювання у сфері медіа, як поєднання функцій та засобів державного регулювання та галузевого саморегулювання. Предметом спільного регулювання є визначення вимог до поширення інформації, для якої законодавством передбачено регулювання змісту, шляхом прийняття кодексів (правил) створення та поширення такої інформації. При цьому суб'єкти у сфері медіа добровільно беруть на себе обов'язок дотримуватись цих вимог, а Національна рада визнає, що ці вимоги є достатніми для забезпечення суспільних інтересів. Задля забезпечення спільного регулювання Законом передбачається створення органу спільного регулювання у формі громадської спілки, що є юридичною особою, засновниками якої є ліцензіати та реєстранти, а також їх галузеві об'єднання.

Законопроектом також встановлюються заходи реагування на порушення законодавства у сфері медіа та санкції за порушення законодавства у сфері медіа.

При цьому заходами реагування Національної ради на порушення є:

- 1) припис;
 - 2) звернення до суду щодо анулювання ліцензії, скасування реєстрації або заборони поширення медіа в Україні;
 - 3) скасування реєстрації іноземного лінійного медіа.
- Санкціями за порушення вимог законодавства та/або умов ліцензії є:
- 1) стягнення штрафу;
 - 2) анулювання ліцензії та/або скасування реєстрації;
 - 3) заборона поширення медіа на території України.

При цьому санкція у вигляді штрафу застосовується до суб'єктів за рішенням Національної ради.

Санкція у вигляді анулювання ліцензії та/або скасування реєстрації застосовується шляхом звернення Національної ради до суду з відповідним

ПОЗОВОМ.

Рішення про анулювання ліцензії та/або скасування реєстрації ухвалюється судом.

Окремим розділом Закону визначаються обмеження, пов'язані зі **збройною агресією**, які діють з моменту визнання Верховною Радою України певної **держави державою-агресором (державою-окупантом)** та до моменту прийняття Верховною Радою України рішення про скасування зазначеного статусу. Так, зокрема, в медіа забороняється поширювати:

1) матеріали, що містять популяризацію або пропаганду органів держави-агресора (держави-окупанта), її посадових осіб, осіб та організацій, що контролюються державою-агресором (державою-окупантом), та їх окремих дій, що виправдовують чи визнають правомірною збройну агресію, анексію території України, порушення територіальної цілісності, суверенітету України, зокрема і публічне заперечення зазначених дій;

2) недостовірні матеріали щодо збройної агресії та діянь держави-агресора (держави-окупанта), її посадових осіб, осіб та організацій, що контролюються державою-агресором (державою-окупантом), у разі, якщо наслідком цього є розпалювання ворожнечі та ненависті або заклики до насильницької зміни територіальної цілісності чи конституційного ладу;

3) програми та матеріали (крім інформаційних та інформаційно-аналітичних), серед учасників яких є особи, внесені до Переліку осіб, які створюють загрозу національному медіа-простору України, який затверджує Національна рада в порядку, визначеному Законом.

Окрім того, **Національна рада відмовляє в реєстрації іноземного лінійного медіа, що зареєстроване в державі-агресорі (державі-окупанту) або якщо Національною радою виявлено ознаки того, що редакційний контроль щодо такого іноземного лінійного медіа здійснюється фізичними або юридичними особами – резидентами держави-агресора (держави-окупанта).**

Суб'єктом у сфері медіа в Україні не може бути:

1) фізична особа, яка є громадянином держави-агресора (держави-окупанта);

2) юридична особа, в якій власником істотної участі, контролером чи бенефіціаром на будь-якому рівні ланцюга володіння корпоративними правами є особа, яка є громадянином або резидентом держави-агресора (держави-окупанта), чи юридична особа, зареєстрована в такій державі або з місцезнаходженням в такій державі.

3) юридична особа, що отримує фінансування (кредити, займи, позики, інвестиції, внески спонсорів, благодійні внески, іншу фінансову допомогу) від фізичних осіб, що є громадянами держави-агресора (держави-окупанта), юридичних осіб, зареєстрованих в такій державі або з місцезнаходженням в такій державі

4. Стан нормативно-правової бази у відповідній сфері правового регулювання

У відповідній сфері правового регулювання діють такі нормативно-правові акти:

1. Конституція України;
 2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод;
 3. Європейська конвенція про транскордонне телебачення;
 4. Закон України «Про інформацію»;
 5. Закон України «Про телебачення і радіомовлення»;
 6. Закон України «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення»;
 7. Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні»;
 8. Закон України «Про інформаційні агентства»;
 9. Закон України «Про рекламу»;
 10. Закон України «Про кінематографію»;
 11. Закон України «Про телекомунікації»;
 12. Закон України «Про радіочастотний ресурс»;
 13. Законодавство України про проведення виборів і референдумів;
- тощо.

Реалізація Закону передбачає втрату чинності такими нормативно-правовими актами:

1. Закон України "Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні";
2. Закон України "Про телебачення і радіомовлення";
3. Закон України "Про інформаційні агентства";
4. Закон України "Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення";
5. Закон України "Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації".

Реалізація законопроекту передбачає внесення змін до таких нормативно-правових актів:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення;
2. Земельний кодекс України;
3. Кодекс адміністративного судочинства України;
4. Закон України «Про інформацію»;
5. Закон України “Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів”;
6. Закон України «Про кінематографію»;
7. Закон України «Про захист економічної конкуренції»;
8. Закон України «Про рекламу»;
9. Закон України «Про телекомунікації»;
10. Закон України «Про радіочастотний ресурс України»;
11. Закон України “Про Суспільне телебачення і радіомовлення України”;
12. Закон України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності”, тощо.

Законопроект передбачає внесення термінологічних змін до цілої низки Законів України у зв’язку із заміною **застарілого радянського терміну «засоби масової інформації»** терміном **«медіа»**.

Реалізація Закону передбачає розроблення Національною радою низки підзаконних нормативно-правових актів, спрямованих на його виконання.

5. Фінансово – економічне обґрунтування

Реалізація Закону **не потребує додаткових матеріальних та інших витрат** з державного та місцевих бюджетів.

6. Запобігання корупції

У проекті Закону **відсутні правила і процедури, які можуть містити ризики вчинення корупційних правопорушень**.

7. Прогноз соціально-економічних, правових та інших наслідків прийняття законопроекту

Прийняття Закону створює необхідні **сучасні європейські умови** для розвитку сфери медіа, реалізації права на свободу вираження поглядів, права на отримання різнобічної, достовірної та оперативної інформації, на

забезпечення плюралізму думок і вільного поширення інформації, на захист національних інтересів України та прав користувачів медіа-сервісів, регулювання діяльності в сфері медіа відповідно до принципів прозорості, справедливості та неупередженості, стимулювання конкурентного середовища, рівноправності і незалежності медіа.

Народний депутат України